

EGY MŰ ÉRTELMEZÉSE

1. feladat

Mutassa be az előadásmód jellemzőit, a hangutánzó szavak szerepét a szövegben! Értelmezze a mindennapok rutinszerűségének értékeit, a fontosság és a feleslegesség kapcsolatait, a múlt idő elutasítását!

SZAKONYI KÁROLY: A DOLGOK

Az ébredés, a felkelés mozzanata; ahogy a takarót félrehajtja, ahogy az ablakra pillant. (Még félhomály van, öt óra, pontosan tudja, nem kell megnéznie a vekkert, ezt a hajnali órát most éppoly biztosan érzi megint, mint ennek előtte évtizedeken át.) A felsőtest emelkedése egyidejű azzal a félfordulattal, amivel az ágy szélére kerül: lába megtalálja a papucsot, csosszanás. A szomszédos ágyon Liza mocorog: felébredt.

– Ma bemégy?

– Ma. Persze.

Kár, hogy így kérdi Liza, jobb lett volna, ha úgy tesz, mint ennek előtte évtizedeken át: természetesnek tartja, hogy ez a dolga, hajnalban felkelni s menni. Liza kicsit elrontja a kezdést, pedig az ébredés olyan volt, mint azok az egykori ébredések; a szoba félhomálya, a padló nyikordulása, a szék támláján a kiskabát, hajtókájára fektetve a sapka, a hajnali csend; és az este is: felpumpálta a kerékpár gumiját, nyitva hagyta a táskáját a konyhaasztalon (benne az overall) – Liza kicsit rontott mindezen, s most még azt mondja:

– De villamossal mégy, remélem?!

Úgysem lehet megmagyarázni. Lehetetlen. Liza szemében ő már öreg ember. Liza azt mondja az asszonyoknak: „Szegény Vilmos, még most is bejár havonta egy hetet dolgozni, azért az ötszáz forintért...” Ezt panasolja Liza. De hát neki úgysem lehet megmagyarázni.

Most hát nem szól, elereszti a füle mellett felesége aggodalmát. Kinn a konyhában vizet enged a lavórba. Szándékosan nem borotválkozott az este. Ez is hozzátartozik a régi hajnalokhoz: szappanozás, a tükör alá akasztott fekete szíjon a penge fenése, a készülék kis csöngése, amint a szorítólapot rácsavarja a zsilette. Serceg a szakáll. A tükörben az arca: a ritkuló szemöldök, az orrlikakból előkandikáló szőröcskék, a szem körül a ráncok, a homlokon vékonyka forradás nyoma. Mutató- és hüvelykujjával végigsimít az állán, még egy kis kaparás a borotvával, aztán a hideg víz. A bőre friss, piros.

Liza a gáznál gyufát lobbant, felteszi a teavizet. Kenyeret vág, szalonnát. Flanellköntöst vett magára, szemében még az álom bódulata, morcos. Vilmos mosolyog. Mindig ilyen morcos volt hajnalonként Liza. Jól csinálja. Tétován nyúlt a kenyérért, de a mozdulat, ahogy a szeletet lemetszi, már erőteljes. Most is. Tudja, mekkora darab kell a szalonnából. A pohárszék fiókjából tiszta kendőcskét vesz elő; a vasalás nyoma: négy éles vonal. Habverő üst rézből, fényes. Domborulatán látszik Liza komikusan megnyúlt arca. Kusza, ősz haj. Flanellköntös, vékony lábak. Fekete-fehér konyhakő. Porcelán bögre, oldalán színes, idillikus kép: egy fehér ruhás hölgy, napernyővel a zöld ligetben. Harminc éve ebből issza a teát.

– Aztán ne erőltessd meg magad!

Nem kellene ilyeneket mondania Lizának. Okosabb asszony lehetne. De azért nincs baj, a reggel elég jól sikerült, és talán sikerül a nap többi órája is. Húsz perc telhetett el, hét-nyolc perc múlva indulnia kell. Begyűri az ingét a nadrágjába, meghúzza a szíjat ki-

csit a hasa alatt. Sál, kiskabát, ellenzős sapka. A sapka valaha kockás volt, szürke kockás, most már inkább fekete az egész, az ellenzője megtöredezett, megpuhult. Jólesik fejének a régi sapka. A kabátzsebek – lapos, kör alakú dobozban a pipadohány, a dobozon két medveforma állatka, az egyik füvet nyalábol, a másik a földet szaglássza; s öt betű: PAN-DA. Nem tudja, mit jelent, de a doboz jó, a teteje kitűnően zár, s elfér a zsebben. Az egyenes szárú, meggyszínpiros angol pipát viszi ma. Igazolványok, gyári belépő, kék tokban.

– Zsebkendőd van? Ne azt a bordót vigyed!

De, az a bordó kell. És néhány forint, sosem tudja az ember...

– Hát mégis azzal a vacak biciklivel mégy?!

Vilmos mosolyog, odatartja arcát Lizának, az asszony dohog, megigazítja a férje kabát-hajtokáját, sálját felhúzza az álláig.

– Pihengess! – mondja Vilmos.

Megfogja a kerékpár vázát, alul, a láncnál, leviszi a nyolc fok lépcsőn az udvarig. A ház csendes. A lakásajtók előtt kis kertecskék, fahordókban leanderek. Szürke az ég. Szeptember van, vége a nyárnak.

A kapualj boltívei alatt visszhangzik bakancsának kopogása. Csörren a kerékpár. Fekete váz, piros csíkkal. A kormány nikkelezése itt-ott hámlik, felkunkorodik a vékonyka fémhártya, alatta rozsdás a cső. A csengő teteje állandóan lecsavarodik. A küllők közé az első és a hátsó tengelyre szijkarikákat tett, a folytonos dörgölés tisztán tartja a fémet. A nyergen egy kötött ujjas darabja, mert a műbőr megrepedezett, felhasadt, de így most jobb az ülés, mint valaha.

A kapu előtt nyeregbe száll. Jól húz a lánc. A macskaköveken cserreg a lecsavarodó csengőtető. Fél hat. Az üzletek még zárva. Lakatok a rácsokon. Redőnyök. A járda szélén egymásra rakott rekeszekben tejesüvegek.

Hűvös van, az ősz eleji hajnal hűvöse könnyezteti a szemét. A jobb térdében érez egy kis nyilallást, amikor lefelé nyomja a pedált. De más semmi. A kormányra akasztott táska neki-nekidöccsen a váznak.

Villamosmegálló. Tülekedés. A nagy sárga kocsik vinnyogva nekilendülnek. Szikrázik az áramszedő. Forgalom. Teherautó dübörög, fekete kipufogógáz úszik az úttest fölött.

Itt már emberek sietnek. Nézik a járdát a lábuk előtt. Vilmos köztük karikázik, csenget; az emberek csoportba verődnek a gyárkapu előtt, lassítanak, egyenként mennek be a kis ajtón. Vilmos a nagykapuhoz kanyarodik, ahol az autók, motorok hajtanak be. Kerékpárját a szín alatt hagyja. Már nem sokan járnak kerékpárral, bizony.

Az öltözőben sok az idegen. Kevesen ismerik. Azt hiszik, új ember, méregetik. De szerencsére itt vannak a régiek is. Besztercei, Nichold...

– Na, nem tud megenni otthon?

Különösen Besztercei. Rosszkedvűen húzgálja magára az overallt. – Ha egyszer innen kiteszem a lábam!...

Vilmos bólint. Ezeknek sem lehet megmagyarázni. Legjobb lenne, ha Lizával beszélnek meg ezt. Lizával megértenék egymást.

Becsukja a fémszekrénykét, kimegy az udvarra. Az emberek a deszkákon ülnek, várják a csengetést. Szürke az ég. De nem lesz eső, csak vége a napos reggeleknek. Csend. Szétnyitott újság, zöld flaskóban tej, sárgára fonnyadt paprika, kenyér. A gépház ablakai alatt gerendák. Az ablakszemeket pókháló, fűrészpórk fedti. A vasajtó kék festékje lepattogzott, az alóla kitetsző miniumfolt emberi fejet formáz. Hegyes orrú ember piros árnyképe. Különösen, ha sokáig nézi valaki. Nem lehet eltéveszteni.

Csengetnek. Felhördül a porelszívó, az emberek szedelőzködnek, beballagnak a gépházba. Sinágli, a művezető kiszalad az irodából. – Jó reggelt, Vilmos bátyám! Na, mit is adjunk magának, mit is?... Majd mindjárt visszajövök!

A szalagfűrészhez rohan, intézkedik, Vilmos félrehúzódik az útból; fiatal segéd munkások léceket cipelnek. A gépek már működnek. A szalagfűrész úgy vág a deszkába, mint a vajba. A maró köpködi az éles forgácsokat, a vastagsági gyalu dübörög, habzsolja a fát, a védődobban koppannak a szilánkok, a megmunkált fa olyan sima, hogy jólesik végigsimítani tenyérrel; a csiszoló körül könnyű, lisztfinom porfelhő, sárga halom gyűlik belőle a gép alatt.

Rezegnek az ablakok.

– Na itt vagyok, Vilmos bátyám! Hogy van, hogy van? – Sinágli mindig siet, telefonál, intézkedik, szalad. – Várjunk csak, várjunk csak! Nem segítene Markosnak? Beállítani a marót meg ilyesmi. Nem nagyon tud kést köszörülni...

Markos hümmög: – Ha nem tetszik Sináglinak, amit csinálók!

– Hát, tudja – mondja Vilmos szelíden –, nem is az. Csak valahová oda kell tenni engem is.

Igaz, ami igaz, Markos még ügyetlenül bánik a géppel. Vagy talán nincs hozzá türelme. Nem mindenkinek van türelme a géphez. A munkához. A legtöbb azt gondolja, jobb mást csinálni. De mit? Talán egyszer ő – Vilmos – is így gondolkozott. Meg akart élni, meg kellett élni, hát elment dolgozni. Csak később jött rá, hogy ez az egyetlen, ami ér valamit. Csak most tudja ezt, öregkorára.

A kés is, ez a kis fémdarab, ez is milyen fontos. Tenyerében tartja, megy a műhelybe, köszörülni. Bekapcsolja a motort, a kő forogni kezd, aztán már nem is látni a forgását, oly sebes. Az olajszag. A fém szaga, amint felmelegszik a kés, szikrát vet a kő. A műhelyben a fekete, zsíroktól átitatott, repedezett satupad szaga. A fenyődeszka édeskés szaga. A koszos, poros égő a lámpában. Még nem tudják. Ezek még nem tudják, még Besztercei sem tudja, pedig már öregszik. Hogyan is tudná Markos? Hát Liza? Ó, Liza soha nem fogja tudni.

Két óra. Sietnek. Özönlenek az öltözőbe. Csapkodják magukra a vizet a tus alatt.

Vilmos ballag az udvaron. Tászkája lapos, felakasztja a kerékpár kormányára. Most még öt napig így lesz. Kezén érződik a mosószappan szaga: amint átveti lábát a kerékpár vázán, jobb térdre kicsit erősebben nyilall, mint reggel. A város most tele van emberekkel. A boltok nyitva, a kirakatokban színek: dobozok, kelmék, üvegek, táskák – mindig egy kirakat, ajtók, emberek, lábak, cipők. Autók. Cigarettavégek a kövezeten. Járdaszél: bekanyarodik egy szűk utcába, az utcájukba. Házak, kapuk, asszonyok. Vilmos nézi az utca köveit. Ezeket a köveket is ismeri. Régi kövek. Az egyik lapos, a másik domború – jó öreg kövek. Cserreg a rossz csengőtető. Kopik a nikkal a kormányról. Ismeri ezeket a kis fémhátráyat, apránként lehámlanak, és csak rozsdásodik a cső. De ez mind nagyon fontos. A pedál nyikorgása is. Az öreg kövek az utcán. Ez mind fontos.

2. feladat

Fejtse ki a rejtélyesség, a rejtőzködés és a humánus (emberség) motívumait, azok kapcsolatait a szövegben! Mutassa be, hogyan segíti az elbeszélő (a szöveg) a motívumok értelmezését, a mondanivaló megértését!

BODOR ÁDÁM: A FŰTŐ FIVÉRE

A fürdőtelep mindössze három régi épületből állt. A legnagyobbik egészen jól nézett ki, emeletén széles fedett tornác futott körbe, innen nyíltak a vendégszobák. A földszinten volt az étkező, italmérésre szolgáló kis benyílóval. A másik volt a tulajdonképpeni

ÖSSZEHASONLÍTÓ ÉRTELMEZÉS

1. feladat

Az idill nyugalmas állapot, konfliktusmentes és eszményi. Figyelje meg, mire, milyen világra koncentrálnak a két szöveg, hogyan értelmezhető az idill állapota! Értelmezze a szövegek érzeti világát, a lírai én állapotát, a táj élményét!

BABITS MIHÁLY: SZÖKEVÉNY, RENITENS, IDILL

Puhaságig forró szőnyeg e napnak szőnyege: nézd,
 hogy omlik rá keresztben az árnyak ájult hossza;
 noha, mint tarka dunnákon a süppeteg pihenést,
 a másolt lombok mozgó virágzata virágozza.

Mozgó, vagy alig is mozgó; csupán ha madár
 száll fenn el az ágról: a szőnyeg mintája megrezzen
 s arany mezején átsurran rézsut az árnyék-szárny –
 óh! a madarat is csak az árnyáról tudja meg a rest szem,

és lomhán ugrik az árny után, mint kis kutyád;
 az se csahol most bezzeg oly fürgén, mint minap ünnepkor,
 mikor a kecskét ugatta, ki bamba-pedánsul úgy állt,
 pofaszakállával, sandán, akár egy ingerelt professzor.

Ma is ünnep van? Mit akar ez a sok harang, sok harang?
 Óh, a hercegpap halottan fekszik, üvegkoporsóban.
 Vén kanonokok vonulnak a várban, és giling, és galang,
 s hinta-palinta – s mi lengünk a hang-hálóban.

Igen – nem érzed? – mintha elkapna, lengene –
 Röpülj, röpíts, mozgóvirágú, ezeregyéji szőnyeg! –
 És balgán furdal e lomha nyár s halotti zene
 hullámain így ellengni sodrából a zsarnok Időnek,

kiszakadva, ketten, kedvesem, s mindentől távol itt
 – óh, szőkevény, renitens idill szigorú századunkban!
 (Jaj, ha széthasad a háló, vagy eltörik
 az árnyék-ág, ami alattunk van!...)
 (1929)

Babits Mihály (1883–1941)

JUHÁSZ GYULA: MAKÓI IDILL

Falusi csönd zenél nekem
Esős napon, mély éjeken.
Nem látogat láz, szenvedély,
De a csönd csak zenél.

Falusi béke szendereg,
Misére mennek emberek,
A reggel, mint a tej, fehér
És a csönd csak zenél.

Öreg park ágyán ó szobor
Némán az égre szónokol,
Bronz attilája szürke dér
És a csönd csak zenél.

Arany batáron új halott,
Huszonhat évet láthatott,
Északról jött és földbe tér
És a csönd csak zenél.
(1916)

Juhász Gyula (1883–1937)

Szómagyarázat

renitens: engedetlen, ellenszegülő

2. feladat

Mindenkinek, így a költőnek is fel kell ismernie közösségért, közösségben való szerepvállalását, múlt és jelen értékeinek alakulását a változó időben. Részletezze Juhász Gyula és Reményik Sándor verseinek kommunikációs-retorikai helyzetét! Térjen ki a regölés (mint történeti énekmondás, szerepvállalás) okára, jelentőségére, a múlt továbbélésére a két szövegben! Határozza meg a történelem szerepét, jelentőségét a változó világban, életünkben!

JUHÁSZ GYULA: REGÖS AZ UDVARBAN

Szabad-e regölni?
Régi rónák, messzi puszták
Boldogságos mélabúját,
Érzitek-e még a vágyat,
Újra látni vén hazánkat?

Szabad-e regölni?
Érzitek-e még a vágyat,
Mely a szabad, ősi sátrak
Álmait áhítja vissza...
Ki a Volga vizét issza!

Szabad-e regölni?
Hold ha feljő, nap ha támad,
Érzitek-e még a vágyat,
Leborulni, le a földre,
Az Anyára, az örökre?

Szabad-e regölni?
Emlékeztek Emesére,
Arany gímre, fehér mênre,
Világbíró Etelére,
Kinek itt hullt drága vére?

Szabad-e regölni?
Öreg Isten népe voltunk,
Európán átrogtunk,
Hadak útját égbe írtuk,
E világot győzve bírtuk.

Szabad-e regölni?
Hej urak, haj, regő rejtem,
Könnyemet mély kútba ejtem,
Énekem mind elfelejtem,
Úgy se ért már senki engem!
(1921)

Juhász Gyula (1883–1937)

EGY MŰ ÉRTELMEZÉSE

1. megoldás

SZAKONYI KÁROLY: A DOLGOK

Lehetséges tartalmi elemek

Előadásmód

- a tömör megfogalmazásmód kapcsolódik a képszerű, érzékletes leíró stílushoz
- a lassúság kapcsolatban van Vilmos életkorával
- a folyamatot ismétlések is jelzik: évtizedeken át
- a képi előadásmód olykor montázs jellegű (a konyha bemutatása – habverő, porcelán bögre, konyhakő – idillikus kép); leltárszerű bemutatás, kameramozgás jellegű
- a képi bemutatás részletes (tejesüvegek, lakatok, redőnyök; konyha; a csengetésre várakozás a munkahelyen stb.); a kertecskék, az utca élményszerű látásmódja
- belső és külső képek: lakás, utca és munkahely
- a belső hangokat a (szabad) függő beszéd tükrözi legjobban
- az elbeszélés az olvasó számára lényegtelennek tűnőt ruházza fal a lényeges fogalmával
- érzetek jelentősége is megjelenik (a fa simasága, a bicikli felülete)
- a felsorolás, a halmozás mint ábrázoló alakzat
- a hangok (lásd hangutánzó szavak; a pedál nyikorgása), a szagok (forgácsolás, köszörülés, a sárga fűrészpor látványa, az olaj szaga stb.)
- a mozdulatok az öreg ember korához is kapcsolhatók: a felsőtest lassú emelkedése, csoszsanások, félfordulatok stb.

A hangutánzó szavak

- a lassúságot, a biztonságot, a rutinszerűséget érzékeltetik – *csoszsan, serceg, lobban, kapar*
- *cserreg* csengőtető – ezek kapcsolatban vannak Vilmos korával
- a táska nekidöccen a bicikliváznak, vinnyogó villamos, a munkahely hangjai (*koppan, dübörög*) a képszerűséget szolgálják

A mindennapok rutinszerűsége, a fontosság és a feleslegesség kapcsolatai

- Vilmos öregkorára döbrent rá a munka értékére (vagy mindig is tisztában volt vele) – munkahely: gyár, famegmunkáló üzem – a többiek még nem tudják értékelni azt
- a mindennapokban minden dolog értékhordozóvá válik (erre utal a cím)
- az öregkorba való beletörődés és az öreg ember feleslegességének ábrázolása – az idő múlása (*valaha*)
- az egykori ébredések és a már nyugdíjas lét között Vilmos fenn akarja tartani a kapcsolatot
- Vilmos: egyszerű ember, biciklivel jár munkába, nincsenek nagy igényei, rendes (reggelente megborotválkozik stb.)
- az öregség el nem fogadásának jelképe a kerékpár használata

- a fontosság, a nélkülözhetetlenség egyre kevésbé tartható fenn – már alig tudnak munkát adni Vilmosnak
- havi egy hetet dolgozik
- a „rég hajnalok” jelentősége
- Vilmos rutinja: 30 éve ugyanaból a csészéből issza a teát, a vasalás nyomai a ruhán, a konyha látványa, pipadohánytartó doboz, a kertecskék stb.
- minden dolog (hang, kép, tárgy) értéket képvisel Vilmos számára – ez a múltó idő elutasítása is, a rutin azt az időtlenséget képviseli

2. megoldás

BODOR ÁDÁM: A FŰTŐ FIVÉRE

Lehetséges tartalmi elemek

A rejtélyesség, a titok érzékeltetése

- a fűtőt nem ismerik; sem a vendégek, sem a konyhában – aztán a gondnok felesége azonosítani látszik a gépésszel
- a sejtelmek két esetben értelmezhetők: lesz-e cirkusz az idegen érkezésével (a vendégek is segítenek); bajként értelmezik a látogatást (mögötte érzik a titkot)
- a gépésznek nincs testvére, egyedüli gyerek
- az idegen személyének titokzatossága, a tömött akatátaska szerepe
- a szereplők próbálják megnyugtatni magukat (*végtére is emberek*)
- reggel a „testvérek” elválnak egymástól, barátsággal
- a gépész/fűtő mindig így járkált, közlekedett, de eddig észre sem vette senki (kellett egy eset, egy történés, hogy észrevegyék- „ezermesternek” nevezték azonnal) – valójában ezt (az ismertséget) akarta elkerülni a fűtő, azt kérte az asszonyoktól is, hogy felejtsék el az egészet
- az „állítólagos testvér” szerepe –a múlttal való kapcsolat, annak elutasítása kezdetben – a többről az olvasó nem kap több információt
- a világ elől való elrejtőzés a kazánházban; a jelöletlen szobában lakás

A keresés motívuma

- a keresés már a személy létezését jelenti, amit azonban a fűtő szeretne titokban tartani
- ennek lehetőségei: bűnös múlt; újrakezdés lehetősége; keresett személy; a politikai rendszer megbélyegzettje – ennek homályossága feszültséget teremt a befogadásban
- meseszerű motívum, próbák (vendégek/kártyázók és a gondnoknő, szakácsnő)

Az emberség motívuma

- habár nem egyértelmű, hogy a fűtőnek van bármilyen rokona, a gondnok felesége mégis segít az állítólagos testvéren
- a szöveg középpontjában az idegen és a gondnoknő áll: az egyik a titok, a másik a humánus hordozója
- a gondnoknő jelképezi az emberséget, a részvétet
- a gondnoknő és a szakácsnő megértők; mindennapi tevékenységük mögött nagymértékű élettapasztalat van

ÖSSZEHASONLÍTÓ ÉRTELMEZÉS

1. megoldás

BABITS MIHÁLY: SZÖKEVÉNY, RENITENS IDILL

Lehetséges válaszlelemek:

Szövegkoncentráció, az idill állapota

- a két szöveg más nézőpontból értelmezi az idillt
- az idill elképzelt, vágyott, ahová csak a misztikum szőnyegén repülhetünk el – a világtól és a zsarnok Időtől (megszemélyesített, adys motívum) való menekülés vágya ez
- a renitens éppen arra utal, hogy ebből a világból ki akarnak törni, a szigorú századdal ellentétes az árnyék virágszőnyeg által létrehozott idill (egyfajta romantikus idill, schilleri fogalmiság érződik benne)
- a platoni árnyékvilág hordozza az eszményiséget, nem a valóságos világ (ami ellenséges, zsarnoki)
- a babitsi idill nagyon törekeny (zárókép); ehhez félelem párosul – az idill *háló, árnyék-ág* képi kifejtésű
- a két szöveg más nézőpontból értelmezi az idillt
- az idill elképzelt, vágyott, ahová csak a misztikum szőnyegén repülhetünk el – a világtól és a zsarnok Időtől (megszemélyesített, adys motívum) való menekülés vágya ez
- a renitens éppen arra utal, hogy ebből a világból ki akarnak törni, a szigorú századdal ellentétes az árnyék virágszőnyeg által létrehozott idill (egyfajta romantikus idill, schilleri fogalmiság érződik benne)
- a platoni árnyékvilág hordozza az eszményiséget, nem a valóságos világ (ami ellenséges, zsarnoki)
- a babitsi idill nagyon törekeny (zárókép); ehhez félelem párosul – az idill *háló, árnyék-ág*
- képi kifejtésű

Érzeti világ

- a valóság azonban ellenséges, szigorú
- a mozgás folyamatos
- több mozgást, dinamizmust jelölő ige, melléknév (*mozgó, átsurran, fürge, röpít, vonulnak, ugatta*)
- a zene, a hangok jelentése: a harangozás a temetéshez kapcsolódik (habár a *giling, galang* hangutánzó szavak stílushatása kellemes – amihez kapcsolódik a *hinta-palinta* mozgáshelyzete – párhuzamos szerkesztés: valóság és pillanatnyi idill)
- a halott kanonok képe epizód jellegű, jelentőséget nem tulajdonít neki a lírai én
- a forróság nyitóképéhez az árnyék képe párosul (a szövegben az árnyék képe megmarad; az árnyvilág a vágyott, amely tájélmény ellentétes a valóságos világgal; az árnyvilág érzete uralja a tájat, ami kellemes (*alig mozgó, arany mezeje, süppeteg pihe-nés lomha nyár, árnyak ájult hossza*))
- a halotti zene, a halott hercegpap és a lírai én és kedvesének hintázása, illetve a játékos
- zenévé alakuló halotti zene ellentétes

A lírai én állapota, tájélmény

- a megszólított személye E/2. a kedves személye – a kommunikáció köztük folyamatos (*nézd, nem érzed*), kapcsolatot fenntartó, a látványt feltáró jellegű
- a szövegben megjelenített világ zaklatott, ellenséges, ez elől menekülnek ketten – az ő renitens idilljük nem a világé, hanem a saját maguk által megteremtett, időtől, haláltól távoli
- az ellenséges világ és a kiszolgáltatott egyén kapcsolata
- az életükből felidézett ünnep és a kiskutya ugrálása, a kedves emlék a múlt képei – ezek a jelen szigorúságában megváltoznak (*az se csahol most bezzeg oly fürgén...*), ma másféle ünnep van (temetés)

JUHÁSZ GYULA: MAKÓI IDILL

Lehetséges válaszselemek:

Szövegkoncentráció, az idill állapota

- Juhász Gyula szövegében az idillt a csend világa határozza meg, ehhez kapcsolódik a képi világ (misére menők, a reggel fehérsége, a park, a szoboralak) – a képek és az érzetek összekapcsolódnak, de eszményinek nem mondhatók
- a szöveg elsősorban a csend állapotára, illetve a lírai én faluhoz való viszonyára koncentrálna
- a külső táj és a belső táj ellentétben van egymással, hiszen a külső csendet a lírai én saját érzelmi állapotával ellenpontozza, zenévé alakítja
- a falu világának különböző „csendjeit” (esős nap, éjszaka, reggel, szobor, park, halottszállítás, misére igyekvők) mutatja be, de a refrénnel mindegyikhez zenét kapcsol ön maga számára
- ezt idillnek nevezi a szerző – ez nem a klasszikus idill, hiszen a halott képe ezt megbontani látszik – még sincs így, hiszen a tájba ugyanúgy beleillik, mint a többi elem, s csend állapotát sem zavarja meg semmi

Érzeti világ

- a valóság nem olyan szigorú, mint Babitsnál – inkább egyértelműnek mondható, természetes – a béke és a csend hangsúlyozása
- az egész szöveg miliője, a mozdulatlan világ azonban alig életszerű, csak a misére menő emberek képében érzékelhető emberi kapcsolódás
- nem különül el a valóság és az eszményített világ
- Juhász Gyula a pillanatokra és a zenére koncentrálna
- a zene elementárisan hozzátartozik a tájhoz, de ez a csend zenéje – az egész csend nagyon mély, békés, öreg, szenvedélymentes
- a békét a záróstrófa halottképe töri meg, ami a vers atmoszférájába illeszkedhet (új halott)
- a szövegek világában a színek között hasonlóságok vannak: *arany mezeje, arany baltár* – de ezek érzeti tere ellentétes
- a színek (tarka, arany, virágszőnyeg, bronz, arany) impresszionista hatásúak – Babits szövegének érzeti tere erőteljesebben

A lírai én állapota, tájélmény

- az idő, a táj saját élményű, helyzetű (*Falusi csönd zenél nekem*)
- ez a világ a lírai én által többletjelentéssel telítődik: a csend általa lesz zenévé (a csend zenéje – paradox, ambivalens külső és belső tájélmény)

- a mozdulatlan világot a fehér (mint a tej), a szürke (dér), a bronz (attila) színei uralják a reggeli ködben
- az arany színnel kiegészülve ez a reggel sokszínű világot mutat- ez egészül ki a két központi igével (*zenél, szendereg*)
- a lírai én és a falu szenvedélymentessége párhuzamos; ugyanígy a kivetített csend zenéje a tájban

A két szöveg közös jellemzői:

- az idő állapota jelentős – mozdulatlan

2. megoldás

JUHÁSZ GYULA: REGÖS AZ UDVARBAN

Lehetséges válaszszövegek:

A kommunikációs – retorikai helyzet

- közösségi megszólítás (T/2) (érzitek –e)
- érzelmekre rákérdezés, az érzelmi alapú befolyásolás
- a közösségi jellegű kérdések refrénje fenntartja a kommunikációt, másrészt egyfajta érzelmi lüktetést is adnak a szövegnek
- a kérdések (a 3-4. szakasz) halmozása a lelkiismeretre épít, azt célozza meg
- a felező 6-os és 8-as sorok népies hatást kölcsönöznek a szövegnek, archaikussá teszik azt
- az udvar a regölés kommunikációs tere, közege
- a regös nem is vár visszajelzést kérdéseire, illetve azokat hiába várja
- az utolsó szakaszban egy konkrét megnevezés (*urak*) található, ami esetleg egy régebbi időbe vetített szituációt, akár a volt nemesség megszólítását értelmezi, illetve abban a térben
- és időben mint szituációban értelmezi a jelen helyzetét

A regölés, szerepvállalás jelentősége, oka, a múlt tovább élése

- a múlt felé vágyakozás felkeltése
- a regös magára vállalja a múltidéző szerepét
- a lírai én a regös képében őstörténeti alakokat idéz meg: Etele, Emese, Öreg Isten (ősiszten, ősatya), Anya (ősanya)
- az archaizáló éneklés, a regölés az ősiség tovább élésére is vonatkozik
- az örök Anya képe, annak imádása pogány kulturális elem
- a csodaszarvas monda megidézése, a Hadak útja szintén az ősi magyar hitvilághoz tartozik
- a regös tehát ezt a világot jelképezi, ehhez vágyik vissza, ezt élteti a jelenben
- a regös érzelmi világa, illetve a régi világra, az óhazára, a vágyódásra való rákérdezések adják a szöveg érzelmi szintjét
- a regös egyedül marad, már nincs közönsége, a közösség számára nem lényeges témákról énekel – nincs szükség a múlt tovább élésére